

БАГАТОВИМІРНА БІДНІСТЬ ТА ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ НА НЕЇ

Н. О. КРИВОЛАПОВА, студентка

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Бідність – це одна з глобальних проблем, яка незважаючи на економічне зростання продовжує залишатися невирішеною. Так за даними сайту Організації Об'єднаних націй про цілі в галузі стійкого розвитку «понад 700 мільйонів чоловік (10% населення світу), як і раніше сьогодні живуть в умовах крайньої бідності, щосили намагаючись задовольнити основні потреби в охороні здоров'я, освіті, доступі до води та санітарії. Більшість людей, що живуть на менш ніж 1,90 дол. США в день, проживають в країнах Африки на південь від Сахари» [3].

Низький дохід прошарку населення певної окремої країни не дозволяє отримувати якісну освіту, медичну допомогу, користуватися природними ресурсами держави та інше. Цей аспект проблеми, зараз активно обговорюється та висвітлюється, наприклад, в доповідях про людських розвиток від Організації Об'єднаних Націй. Вони розглядають категорію бідності більш повно, не лише зі сторони розподілу доходів, але й у купі з багатьма іншими соціальними факторами. Це дає можливість розглядати бідність як багатовимірну категорію, бо якщо розвиток людини полягає в розширенні її можливостей вести гідне, творче і здорове життя, то бідність – це відсутність цих можливостей і свободи вибору [2, с. 87]. Життя в умовах багатовимірної бідності призводить не лише до проблем задоволення базових потреб, відсутності доступу до якісної медицини, освіти, гідної роботи, але й до ризику незаконної експлуатації, примусової роботи, дискримінації, соціальної ізоляції, почуття безсилля, відсутності гідного відпочинку і таке інше [1].

Впродовж останніх десятиліть вважалося, що за рахунок економічного зростання, особливо в певних регіонах світу (Китай, Індія) майже вдалося перемогти бідність. Так, Дж. Сакс у книзі «Кінець бідності. Економічні можливості нашого часу» відмічав що: «Наше покоління в цілому здатне покінчити з крайньою бідністю вже до 2025 року» [4, с. 18]. І дійсно певний час рівень бідності скорочувався. У всьому світі кількість людей, які живуть в умовах крайньої бідності, скоротилася з 36% у 1990 році до 10% у 2015 році. Але темпи змін уповільнюються, і криза у зв'язку з COVID-19 негативно вплинула на досягнення у сфері подолання даної проблеми. Через пандемію збільшився рівень безробіття, зросли видатки на охорону здоров'я тощо [3].

Дані звіту «Глобальний індекс багатовимірної бідності 2021 - викриття відмінностей за етнічними, кастовими та гендерними ознаками» від Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй та Оксфордської ініціативи у галузі бідності та людського розвитку демонструють види багатомірної бідності за етнічними, гендерними та віковими ознаками. Так, наприклад, дві третини багатомірно бідних людей – 836 мільйонів – живуть у домашніх господарствах, у яких жодна дівчинка чи жінка не закінчила бодай шість років шкільної освіти; близько 128 мільйонів людей належать до етнічних груп, у яких 70 чи більше

відсотків населення цих груп є багатомірно бідними; у 24 країнах, що вивчалися на предмет тенденцій, не було статистично значущого скорочення багатовимірної бідності серед дітей (осіб до 18 років) протягом хоча б одного періоду [5].

Останнім часом все більше уваги приділяється енергетичній нерівності, яка породжує енергетичну бідність. Відсутність доступу до джерел сучасної сприяє посиленню хронічної бідності. Дослідження опубліковане у березні 2020 року вчених з Лідського університету Великобританії виявило дуже високу диспропорцію у використанні енергії серед багатих і бідних людей. Так, наприклад, серед усіх країн і класів доходів, включених у дослідження, 10% найбагатших людей споживають приблизно в 20 разів більше енергії, ніж 10% найбідніших. Що стосовно транспорту, то 10% багатих споживають у 187 разів більше пального та енергії на переміщення, ніж той самий відсоток бідних [6].

Економісти покладають надії на широкомасштабне введення нових технологій, які сприятимуть економічному зростанню та покращенню умов життя усіх верств населення. Але неконтрольована автоматизація може призвести до серйозних соціальних конфліктів через різке зростання рівня безробіття, через відсутність засобів до існування у значної кількості населення та через зміну характеру праці, особливо у короткостроковому періоді.

У роботі «Четверта промислова революція» К. Шваб розмірковуючи про вплив на зайнятість четвертої промислової революції пише, про те, що оскільки суспільство вже пройшло через три промислові революції і змогло адаптуватися без особливих негативних наслідків, то й з цією великою проблемою може і не бути [7, с. 32-33]. Але є деякі аспекти, які суттєво відрізняють процеси, які походять зараз від тих, які відбувалися тоді. Наприклад, перехід від сільськогосподарської праці до ручного, механічного на заводах міг даватися працівникам легше, оскільки часто не вимагав особливих розумових зусиль та високої кваліфікації, а зараз, якщо всю некваліфіковану робочу силу замінити автоматизованою технікою, то тим, хто залишився без роботи, буде дуже складно, а іноді й зовсім неможливо, особливо не маючи коштів, отримати висококваліфіковані навички, щоб знайти собі нову роботу. Особливо це стосується країн з низьким рівнем освіти, де часто більшість населення не має навіть базових навичок. За даними Всесвітнього економічного форуму, впродовж наступних п'яти років половині всіх робітників буде потрібно підвищення кваліфікації або здійснювати перепідготовку, щоб підготуватися до зміни на ринку праці та нових робочих місць [8]. Також, слід зазначити, що раніше процеси переходів були більш тривалі, технології розвивалися не так швидко, тому було більше часу для адаптації, а зараз все відбувається набагато швидше (технології розвиваються швидше, ніж регулювання їх використання).

Якщо відкинути (взяти під контроль, врегулювати) негативні моменти, то автоматизація може потенційно вплинути на скорочення багатовимірної бідності і поліпшення умов життя як фізичного, і психологічного у працівників. Автоматизація може допомагати підвищувати продуктивність та ефективність праці, знижувати ризики травмування, вирішувати глобальні проблеми тощо.

Головною запорукою поширення нових технологій має стати рівний доступ та рівність можливостей для справедливого розподіляння користі від них. Це можливо за умови створення якісного інституційного режиму, який передбачатиме забезпечення інклюзивного розвитку та покращення умов життя для усіх верств населення. Також влада держав, приватні компанії, інші організації повинні сприяти постійному навчанню для кращої адаптації працівників, інвестувати в перекваліфікацію вже працюючих, розширювати можливості прискореного навчання, узгоджувати традиційну освіту з потребами ринку праці та звісно, що робити розвиток навичок фінансово доступнішим [10]. У доповіді від PwC під назвою «Майбутнє ринку праці: протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище у 2030 році» акцентується увага на тому, що урядам доведеться вирішувати соціальні проблеми пов'язані з автоматизацією шляхом введення певних виплат (наприклад, безумовний базовий дохід) або іншими методами [9, с. 30].

Підбиваючи підсумки можна зазначити, що багатомірна бідність це величезна проблема на шляху до подальшого розвитку суспільства. Вона зростає та посилюється під дією сучасних процесів (пандемії, кліматичних змін, автоматизації тощо). Але якщо взяти під контроль процес автоматизації за допомогою, наприклад, державного регулювання у сфері перерозподілу доходів, створення інклюзивних інститутів, удосконалення трудового законодавства, дотримання прав робітників на гідні умови праці і таке інше, то він може принести більше користі, ніж шкоди для суспільства.

Література:

1. Бідність. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/poverty>
2. Ткачук В.О. Людський розвиток: конспект лекцій. Житомир : ЖДТУ, 2014. 101 с.
3. Цель 1: Повсеместная ликвидация нищеты во всех ее формах. Цели в области устойчивого развития. ООН. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/poverty/>
4. Сакс Дж. Д. Конец бедности. Экономические возможности нашего времени / пер. с англ. Н. Эдельмана. Москва : Издательство института Гайдара, 2011. 424 с.
5. Global MPI 2021: Unmasking disparities by ethnicity, caste and gender. Oxford Poverty & Human Development Initiative. URL: https://ophi.org.uk/wp-content/uploads/UNDP_OPHI_GMPI_2021_Report_Unmasking.pdf
6. Shining a light on international energy inequality. University of Leeds. URL: <https://www.cgdev.org/feature/shining-light-energy-inequality>
7. Шваб К. Четвёртая промышленная революция. URL: http://ncrao.rsvpu.ru/sites/default/files/library/k._shvab_chetvertaya_promyshlennaya_revolyuciya_2016.pdf
8. Don't fear AI. It will lead to long-term job growth. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/dont-fear-ai-it-will-lead-to-long-term-job-growth/>
9. Будущее рынка труда. Противоборство тенденций, которые будут формировать рабочую среду в 2030 году. PwC. URL: <https://www.pwc.ru/ru/publications/workforce-of-the-future-rus.pdf>
10. Muro M., Maxim R., Whiton J. Automation and artificial intelligence: How machines are affecting people and places. Metropolitan Policy Program at Brookings. January 2019. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/01/2019.01_BrookingsMetro_Automation-AI_Report_Muro-Maxim-Whiton-FINAL-version.pdf#page=44